

Znaczenie społeczne dobrze przygotowanego nauczyciela jest o wiele większe niż podnoszenie liczby publikacji naukowych w statystykach międzynarodowych.

Studia nauczycielskie jako dodatkowy etap

Grzegorz Karwasz

Z datą 24 maja ukazał się projekt nowego rozporządzenia MNSiW, uzgodnionego z MEN, w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Nowy akt prawny ma zastąpić rozporządzenie MEN z 2004 roku. Poprzednie próby nowelizacji (grudzień 2006 – styczeń 2007) spotkały się z dezaprobatą środowiska akademickiego i nie wyszły poza dyskusję w Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego. Głównym zarzutem przeciwko propozycji z 2006 roku było znaczne zwiększenie liczby godzin, i to głównie na przedmioty ogólne. Projekt z 24 maja 2011 de facto zmniejsza liczbę godzin przeznaczonych na specyficzne kształcenie nauczycieli, ale pozostawia zasadniczo tę samą pulę godzin na dydaktykę ogólną i dydaktyki przedmiotowe. Znaczna rola przypisana dydaktykom przedmiotowym dowodzi, że ustawodawca rozumie problemy merytoryczne, z jakimi boryka się wielu nauczycieli.

Polska specyfika

Kłopoty nauczycieli są rozliczne, ale wśród młodszego pokolenia główną bolączką pozostaje niepewność poruszania się wśród zagadnień współczesnej nauki oraz wśród nowych wyzwań pedagogicznych. Ocena systemu edukacji z jego wnętrza jest trudna, ale wydaje się, że nadal obowiązuje w Polsce strategia pochodząca z poprzednich realiów społecznych. Przy powojennym braku nauczycieli (na Pomorzu zginęła praktycznie cała inteligencja) szybkie studia nauczycielskie stały się wymogiem chwili. Stąd najpierw SN (studium nauczycielskie), później WSN, wyższe szkoły pedagogiczne, które obecnie, z powodu wymogu podnoszenia statusu instytucji, przekształciły się w większości w akademie o profilu ogólnym. Ta ostatnia zmiana odbywa się kosztem zaniku specyficznych funkcji uczelni pedagogicznych. Jeśli na tych nowych akademiach pozostaje ślad ich na-

uczycielskiej misji, to tylko w rozbudowanych wydziałach pedagogicznych, bardziej ukierunkowanych na przygotowanie specjalistów do zadań socjalnych niż do kształcenia nauczycieli kierunkowych.

Drugim kanałem przygotowania nauczycieli są specjalności „nauczycielskie” w uczelniach o profilu ogólnym. Duże uczelnie, o wysokim poziomie nauczania, stawiają sobie szczytne cele rozwoju kadry naukowej oraz kształcenia elit

dla gospodarki. Specjalności nauczycielskie nie są, bynajmniej, priorytetem. Stąd odmienne (czytaj: uproszczone) ścieżki kształcenia nauczycieli w stosunku do np. przyszłych naukowców.

Trzeci kanał to zaoczne studia podyplomowe. Te również, zgodnie z poprzednimi aktami prawnymi uproszczone, ograniczone do 60 proc. standardowego programu nauczania. To najwyraźniejsza skamieniałość systemu stworzonego po 1945 roku. Zresztą trudno stawiać wysokie wy-

PIANO DI STUDI A.A. 2005/2006 – classe di concorso A038

Matr.

INSEGNAMENTI

1. Pedagogia generale (A1)	3 CFU
1. Sociologia dell'educazione (A1)	3 CFU
2. Storia della scuola e delle istituzioni educative (A1)	2 CFU
2. Psicologia dell'apprendimento e della memoria (A1)	2 CFU
2. Psicologia dell'età evolutiva (A1)	2 CFU
3. Legislazione e organizzazione scolastica (TRS)	1,5 CFU
3. Autonomia nel processo di riforma della scuola (TRS)	1,5 CFU
* Alfabetizzazione informatica (TRS)	1 CFU
@ Orientamento (TRS)	1 CFU

PIANO DI STUDI A.A. 2005/2006 – classe di concorso A038

Matr.

INSEGNAMENTI

4. Preparazione di esperienze didattiche B (A2)	2 CFU
5. Didattica della fisica B (A2)	2 CFU
5. Complementi di fisica 2 B: Fisica quantistica, fisica atomica e nucleare (A2)	2 CFU
6. Apprendimento in rete B (A2)	1 CFU
6. Complementi di fisica 1 B: Fisica statistica e relativistica (A2)	2 CFU
6. Esperimenti di fisica B (A2)	2 CFU
4. Laboratorio di meccanica 2 (LAB)	1 CFU
4. Laboratorio di elettromagnetismo 2 (LAB)	1 CFU
4. Laboratorio di ottica 2 (LAB)	1 CFU
4. Esercizi e problemi in fisica 3 (LAB)	1 CFU
5. Laboratorio di Termodinamica 2 (LAB)	1 CFU
5. Laboratorio di fisica quantistica 2 (LAB)	1 CFU

PIANO DI STUDI A.A. 2005/2006 – classe di concorso A038

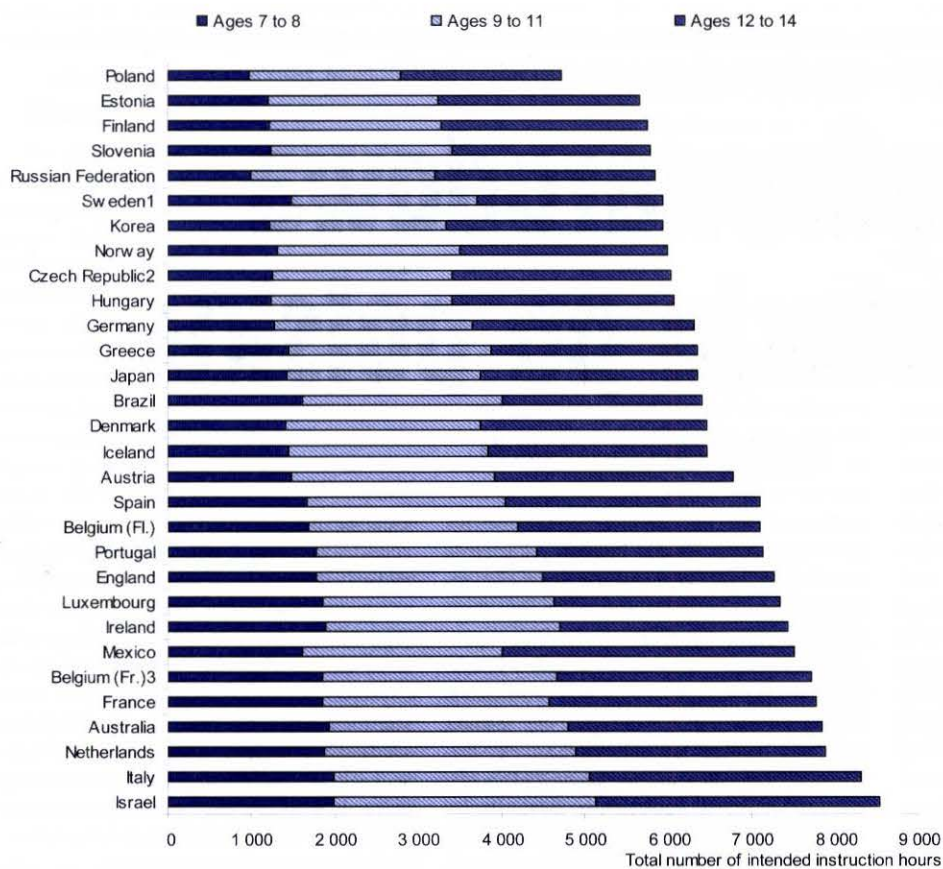
Matr.

INSEGNAMENTI

6. Laboratorio di Fisica statistica e relativistica (LAB)	2 CFU
6. Multimedialità e modelling 2 (LAB)	2 CFU
6. Opzionali (LAB)	che possono essere colmati da: Epistemologia della scienza – 2 CFU Giornate scientifiche – 2 CFU Convegni e iniziative proposte o convalidate dal Consiglio SSIS – 2 CFU

Tirocinio

Ryc. 1. Zakres studiów podyplomowych „Nauczanie fizyki w szkole średniej”, Uniwersytet w Udine

Ryc. 2. Liczba godzin szkolnych w przedziale 7-14 lat w zestawieniu OECD 2010.
 Źródło: *Education at a Glance 2010: OECD Indicators*, <http://www.oecd.org/document/52/>

mogi merytoryczne aktywnym już zawodowo słuchaczom, borykającym się z zadaniami rodzinnymi, problemami ekonomicznymi, formalnościami szkolnymi itd.

Wreszcie czwarty kanał to wszelkie inne instytucje edukacyjne, które realizując formalne wymogi godzinowe kształcenia nadają absolwentom status nauczyciela. O ile prowadzenie wszelkich rodzajów studiów jest ściśle kontrolowane przez MNiSW, to zdobywanie kwalifikacji przez nauczycieli wymyka się spod kontroli obu ministerstw. Obrazu dopełnia znaczna, według OECD, autonomia dyrektora polskiej szkoły w zatrudnianiu nauczycieli.

Czym polski system odróżnia się od innych krajów? (Szerokie porównanie znajdzie czytelnik w opracowaniu porównawczym: G. Karwasz, *Porównanie systemów szkolnych według raportów PISA, TALIS, OECD*, http://dydaktyka.fizyka.umk.pl/Pliki/TALIS_2010.pdf, tu przytaczamy główne cechy.) Polski nauczyciel jest, w porównaniu np. z Irlandią czy Norwegią, stosunkowo młody oraz posiada wysoki, trzeci stopień wykształcenia (statystyki nie omawiają, jaki jest to typ studiów). Polski nauczyciel preferuje nowoczesny, konstruktywistyczny styl nauczania i nie narzeka na brak kursów dokształcających. Problemem są raczej

inne mankamenty szkoły, jak mała liczba godzin szkolnych, niskie nakłady finansowe na ucznia, mało godzin na przedmioty humanistyczne, no i pensje, najniższe w zestawieniu OECD, a wyższe tylko niż na Węgrzech i w Estonii. No cóż, w Polsce nauczyciel jest tylko urzędnikiem gminnym.

W systemie francuskim nauczyciel ma de facto status urzędnika państwowego i aby podjąć pracę w zawodzie, musi zdać stosowny, odbywający się raz w roku egzamin centralny. System włoski jest, jak powiedzielibyśmy językiem fizyki, szybkozmenny. W ostatnich latach kształcenie nauczycieli zostało wyprowadzone z uniwersytetów do specjalnych podyplomowych szkół wyższych (prowadzonych tylko przez uniwersytety), gdzie w okresie dwóch lat przygotowanie, głównie dydaktyczne (zob. Rys. 1) obejmuje, łącznie z praktykami oraz działaniami popularyzatorskimi, 1400 godzin zajęć stacjonarnych.

Nauczyciel trzeciego stopnia

Dlaczego polski system kształcenia nauczycieli wymaga reformy? Przede wszystkim z powodów gwałtownego poszerzenia się dostępu do wiedzy oraz z powodu lawinowo narastającego postępu naukowego. Nauczyciel mógłby ograniczyć

program nauczania do zagadnień klasycznych, pomijając wiedzę współczesną, ale wówczas jego autorytet ulega rozmyciu. Namnażają się w to miejsce „portale edukacyjne”, oferujące wiedzę co prawda poprawną naukowo, lecz niewłaściwą dydaktycznie, powierzoną i kopiowaną.

Nauczyciel powinien przede wszystkim dysponować szeroką wiedzą z określonej dziedziny naukowej, pozwalającą mu swobodnie komentować (i oceniać) nie tylko obecne doniesienia popularnonaukowe, ale i te przyszłe, za 20 lat od ukończenia studiów. Nauczyciel musi też dysponować przygotowaniem pedagogicznym odpowiadającym najnowszym wymogom UE. Dziś nie jest to już konstruktywizm Piageta i Wygotskiego, ale inquiry-based teaching VII Programu Ramowego UE. Wreszcie, nauczyciel musi sprawniej niż uczeń operować narzędziami informatycznymi i multimedialnymi (por. Ryc. 1).

Wymogi te wskazują na celowość wydzielenia studiów nauczycielskich jako III etapu studiów, niewiele ustępujących w prestiżu studiom doktorskim (na co nowe rozporządzenie MNiSW zezwala). Nie ma społecznych oporów w uznaniu doktoratów jako III stopnia studiów, mimo że dotyczą kształcenia do elitarnej grupy zawodowej i (kosztowo) są dość powszechne. Znaczenie społeczne dobrze przygotowanego nauczyciela jest o wiele większe niż podnoszenie liczby publikacji naukowych w statystykach międzynarodowych. Kształcenie nauczycieli powinno być więc prowadzone przez jednostki oferujące odpowiednią bazę dydaktyczno-laboratoryjną oraz właściwe minima kadrowe.

Dlaczego powinny to być studia podyplomowe? Otóż umiejętność nauczania wymaga wcześniejszego poznania zagadnienia a następnie opracowania sposobów jego przekazu w innych realiach edukacyjnych niż szkoła wyższa. Forma podyplomowa zapewnia też spełnienie bolońskich wymogów niezależności poszczególnych stopni studiów.

Prof. dr hab. inż. **Grzegorz Karwasz**, absolwent ekonomiki handlu zagranicznego w UG oraz fizyki technicznej w PG. Profesor zwyczajny fizyki doświadczalnej, ekspert UE. Jest kierownikiem Zakładu Dydaktyki Fizyki UMK, po blisko 20-letnich doświadczeniach w zagranicznych systemach uniwersyteckich (Włochy, Berlin, USA, Australia). Wykładowca na studiach nauczycielskich w Udine i Trento (Włochy).

FORUM
AKADEMICKIE

NR 7-8

Lipiec-Sierpień 2011
29 zł (VAT 5%)

*Karoński, Wolański, Karpisz
Jak wspierać czasopisma
Powołanie naukowca
Nauczyciel III stopnia
Elektroniczna odzież*

**Poszukiwacze
traconego czasu**

